

Mihail Sadoveanu Fratii Jderi - epopee a domniei lui Stefan cel Mare

Izvoare: La crearea trilogiei "Fratii Jderi" s-a pornit de la un material artistic si documentar - cronica lui Ureche si "O sama de cuvinte" a lui Neculce, "Descrierea Moldovei" de Cantemir, dar scriitorul a avut in atentie si scrierile lui Alecsandri, Eminescu, Delavrancea, Bolintineanu, Iorga, in care era glorificat Stefan cel Mare. In tesatura romanului apar si fire din memoria folclorica: recunoastem motive preluate din balade populare ("Toma Alimos", "Corbea", "Chira Chiralina", "serb sarac", "Gruia lui Novac") ori din basme precum si elemente de mitologie pagana si crestina. La acestea se adauga documentele aflate in arhivele din Venetia, si picturile de la Voronet, pentru care au pozat oamenii mariei-sale - vezi Apus de soare de Delavrancea.

Romanul istoric "Fratii Jderi" evoca epoca domniei lui Stefan cel Mare intre anii 1469 si 1475, fiind considerata o epopee, un amplu poem epic care povesteste fapte eroice, impletind datele istorice cu produsele fictiunii si ale legendei.

Tema: de astfel unica pentru toate romanele sale istorice este aceea a luptei pentru libertatea nationala si sociala a poporului vazuta in stransa legatura cu evolutia tarii Moldovei.

Scrisa in anii maturitatii, dupa alte evocari istorice, intr-o perioada de puternica instabilitate politica, sociala si culturala, in anii dinaintea ultimului razboi mondial si in timpul acestuia, pentru autor Moldova din veacul al XV-lea condusa de mintea geniala si bratul tare al lui Stefan cel Mare reprezinta o epoca de echilibru si putere. Este epoca maximei stabilitatii a statului moldovenesc sub domnia lui Stefan cel Mare. Fara sa rezolve desigur contradictia sociala fundamentala a feudalismului, aceea dintre serbi si exploatatorii lor, Stefan cel Mare a adus o relativa pace interna prin asezarea temeinica a unei puteri centrale antiboieresti, alcatuita din elemente care sprijineau domnia. In felul acesta, epoca evocata de Sadoveanu este epoca pregatirii si inceperii luptei pentru asigurarea independentei de stat, prin scuturarea vasalitatii fata de turci, stare in care se afla Moldova de la predecesorul sau Petru Aron.

Trilogia "Fratii Jderi" este alcatuita din romanele "Ucenicia lui Ionut (1935), Izvorul-alb (1936) si Oamenii Mariei sale fiind un roman epopeic simbolic pentru ca ne gasim in fata atat a destinului individual cat si cel colectiv, investite cu sensuri simbolice.

Ucenicia lui Ionut - Volumul I - este un roman al cunoasterii primitive, empirice, al credintelor in mituri si in minuni, al initierii, pentru ca Ionut intra ucenic la ucenicia armelor din porunca domneasca spre a invata cum sa devina ostas adevarat.

Intriga complicata si imprevizibila, situatiile epice limita, culoarea locala ce contribuie in buna masura la realizarea tonalitatii, dau, evident, impresia de roman istoric, unde intalnim formule ale romanului de aventuri practicate de Walter Scott si Al. Dumas.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Hramul Manastirii Neamt, cu care se deschide primul volum este un spectacol ceremonial ce are rolul de a sublinia maretia voievodului si unitatea dintre acesta si mase. in acest moment intra in scena Ionut Jder si Nechifor Caliman. Din povestea batranului staroste, plina de umor, aflam despre razboiul lui stefan "cu aceasta tara fara randuiala", unde poruncesc "multi stapani". Acum se contureaza vechiul conflict domnitor-boieri.

Facem apoi cunostinta cu familia lui Manole - Par Negru al carui feciori sunt cu totii inchinati slujbei domnesti: Simion-comis si el; Nicoara - calugar care sub anteriorul monahal poarta arme; Cristea al doilea comis aflat sub influenta frumoasei Candachia, Damian-negutator la Liov dar "ochiul deschis al domnitorului" peste hotare, Ionut - mezinul este chemat in slujba domneasca.

Intriga se invarteste, mai ales in jurul tentativei nereusite a lui Gogolea Pogonat de a-l rapi pe Catalan. Armasarul domnesc are insusiri magice. in el este concentrata puterea voievodului.

Arhimandritul Amfilohie si parintele Timotei sunt dascali vestiti de la care Ionut are multe de invatat. Numita "bildungsroman", "Ucenicia lui Ionut" este deocamdata un roman al inocentei. Candoarea tanarului erou este reliefata mereu de catre Nechifor Caliman, care il numeste "manz". Tanarul cunoaste si prima criza erotica. Dragostea pentru jupinita Nasta, de la Ionaseni, il determina sa tradeze fratia de cruce cu Alexandrel-Voda - fiul domnitorului. Are prilejul sa-si treaca examenul de ostein adevarat, prin lupta vitejeasca cu dusmanii lui Voda, salvand viata fiului domnesc. Ionut dovedeste ca este format ca ostein in timpul luptei contra tatarilor cand il ajuta pe Simion sa captureze pe fiul lui Mamac Han. Apoi, cum se intampla frecvent in acele vremi, are loc o iesire in prada a tatarilor in urma careia cade in robie jupanita Nasta - prima dragoste a lui Ionut.

Evadarea necugetata din cadrul familial este pana la urma pentru Ionut o calatorie cognitiva - tema epopeica si ea in roman. Afland ca jupanita Nasta a fost vanduta unui serai, Ionut de unul singur se duce s-o scoata din mainile turcilor in chiar cetatea lor bine aparata. Dar jupanita, pentru care a fost intreprinsa intreaga actiune eroica nu se mai afla printre cei vii, deoarece preferase sa se arunce in apa decat sa cada in mana turcilor.

Volumul urmator - Izvorul - Alb este romanul cunoasterii magice. in aceasta carte se inmultesc credintele mitice care sunt intarite si prin dimensiunea monumentala si fantastica conferita, unor supusi ai domnitorului cum ar fi fratii Caliman, feciorii starostelui Nechifor Caliman; Onofrei (Sfarma - Piatra) si Samoila (Stramba - Lemne). Cetatea Neamt este locul de reclusiune al lui Ionut Jder, un topos unde recunoastem tema exilului existential al individului , conditie necesara reintegrarii sociale a inocentului.

Jitnicerul Neculaies Albu o rapeste pe Marusca, fiica lui Iatco Hudici si dragostea tarzie a lui Simion. Expeditia recuperatoare la Volcinet, in Polonia, intreprinsa de fratii Jderi este un episod eroic si cavaleresc si in acelasi timp de pedepsire a unor dusmani ai domnitorului. Spectacolul casatoriei lui stefan cel Mare cu Maria de Mangop, urmasa a vechilor Comneni, retine prin ceremonialul ce participa la realizarea culorii de epoca.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Nucleul narativ al volumului, unde stefan cel Mare apare in primplan, este scena vanatorii de la Izvorul Alb. Din nou faptul real este proiectat in mit. Vanatoarea domneasca devine un ritual de initiere. Pelerinajul domnesc ilustreaza motivul cautarii - al solutiilor de implinire a unui destin individual - al domnitorului si al cel colectiv - al Moldovei. Domnul este exploratorul si pentru a lamuri sensurile prezentului si viitorului este necesara contopirea cu trecutul care se realizeaza prin confundarea in elementul naturii. Calauza in aceasta calatorie este legendarul bour. Observam ca la Sadoveanu natura nu este decorativa. Omul intra in corespondenta cu natura, el este incadrat cosmologic. Initierea in cel mai inalt grad in tainele naturii o intalnim la mag sau la intelept. Un astfel de tip uman este schivnicul de la Izvorul Alb (pestera este loc al meditatiei), dar adevarati magi sunt si cuviosul Nicodim, arhimandritul Amfilohie sendrea ,dar si stefan cel Mare, care preia semnificatia unor aspecte ale cosmosului si le aplica in planul guvernamentului. Oamenii Mariei sale, cel de-al treilea volum al trilogiei Fratii Jderi, este un roman al cunoasterii rationale.

Daca primele doua volume alcatuiesc o cronica de familie, avand in vedere provizoriul, viata de toate zilele, fiind in acelasi timp si o cronica sociala, care analizeaza procesul alcatuirii unei noi societati, in Moldova, bazata pe randuiala si dreptate, ultimul volum este mai incarcat de istorie, este o fresca a intregii Moldove, care se intareste pentru razboiul cu turcii. Romanul urmareste evenimentele petrecute intre 1474 si 15 ianuarie 1475, cand a avut loc lupta de la Podul Inalt.

E povestita in acest volum casatoria lui Simion Jder, ridicat mai intai la rangul de postelnic, cu Marusca, pe care tanarul o aduce din casa parintilor ei, la Timis sunt prezentati apoi in roman capitania luati prizonieri de stefan in lupta cu Radu cel Frumos, de la curtea caruia stefan rapise pe Domnita Voichita cu fiica sa domnita Maria.

Sunt mentionate de asemenea cultura, rafinamentul, finetea si virtutile unor oameni ai lui stefan la curtea domneasca. Scriitorul realizeaza de asemenea caracterizari de sinteza asupra vietii intregului popor supus vicisitudinilor vietii. Este urmarita viata si grijile comisoaiei. Ilisafa privind casatoria mezinului Ionut, dar stirile cele mai alarmante sosesc de la Braila si din Balcani. Informatiile din raialele turcesti arata ca turcii pregateau un nou razboi contra Moldovei. in scopul unei informari precise, Ionut a fost trimis de stefan Voda sa aduca vesti de peste Dunare din Grecia si de la muntele Athos, iar aventurile sale pe drumurile de spionaj sunt prezentate cu mult aplomb. Aflam astfel despre intalnirea si sfatul lui Ionut cu inteleptul si viteazul sau frate, cuviosul Nicodim, despre trecerea peste munti in Transilvania si apoi in tara Romaneasca, in tovarasia lui Gheorghe Botezatul Tatarul, ca si multe peripetii din inima imperiului turcesc.

Ele dau o nota romantica acestui episod, incheiat cu alte noi fapte de eroism prin supunerea si decapitarea unor boieri tradatori cum sunt jupan Mihai si Agapie Ciornuhut. insasi dreptatea lui stefan este confirmata ca necesara de catre oamenii din popor. Acum se vadeste si rolul adevarat al calugarului nebun Stratonic, slujbas secret al lui stefan. Apreciind credinta si valoarea trudei lui Ionut Jder, stefan ii daruieste cu mosie, ii da comanda unor steaguri si-l incredintea sa primeasca alaturi de stefan Mester pe solii Papei si Venetiei, ajunsi in targ la Roman, unde era inca

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

pe vremea Ringalei o episcopie papistasa. in frunte cu episcopul Tarasie, alaiul de primire uimeste pe solii Apusului mai ales prin ordinea desavarsita, seriozitatea si disciplina ostentiv din unitatile aduse pentru protocol.

La mirarea si intrebarile oaspetilor, li se raspunde ca acesti ostasi sunt "Oamenii Mariei sale" (insusi titlul romanului), care servesc pe stefan Voda, fara plata, de buna lor voie, in scopul apararii patriei. Era un lucru neobisnuit in acele vremuri, mai ales in Apus. Este prezentata apoi primirea solilor apuseni la curtea domneasca din Vaslui, cu obiceiurile si parerile oaspetilor despre viata moldovenilor. Adevarate pagini de monografie cuprind in continuare informatiile despre razesii din tara de Sus, despre calaretii moldoveni, despre petrecerile lor sau despre razesii din tara de Jos.

Romanul se incheie cu lupta de la Podul - inalt, unde stefan cel Mare a obtinut o rasunatoare victorie, cu pierderi grele insa din randurile "oamenilor mariei sale". Morti sunt Manole Par - Negru, Simion Jder, batranul Caliman si fiul sau Samoila pe care insusi stefan cel Mare ii plange alaturi de intreg nordul. Ceilalti eroi, ca si Ionut Jderi, se indreapta spre implinirea datoriilor fata de viata, fata de stefan cel Mare. Dar lacrimile pentru mortii dragi nu stirbesc munca pentru apararea in continuare a tarii, a celor ramasi in viata. insusi stefan dicteaza scrisorile diplomatice in care vesteste biruinta si noul pericol, mai mare, pentru care cere ridicarea intregii crestinatati.

Descrierea luptei se realizeaza in trei momente fiind realizata de catre scriitor cu o arta regizorala perfecta; pregatirea luptei, desfasurarea si sfarsitul ei. in realizarea tabloului luptei de la Podul - inalt se recurge la procedeul amplificarii epopeice obtinut prin comparatii si hiperbole. Compozitional intregul pasaj al descrierii este realizat prin alternarea imaginilor de la o tabara la alta. Sadoveanu depaseste dimensiunile evenimentului istoric, proiectandu-l in fantastic, ceea ce justifica substituirea urdiei prin imaginea unui balaur cu multe capete. Scena confruntarii cu balaurul se repeta canonic, de-alungul intregului text capatand astfel o functie compozitionala de relatie intre cele trei parti ale acesteia. Mesajul patriotic, dimensiunea romantica localizarea temporala stau toate sub imperiul personalitatii lui stefan, care misca direct si indirect fortele angajate in lupta.

Epoca lui stefan cel Mare este situata la limita dintre fantastic si real, intre mit si istorie, istorie si legenda. stefan este mitizat. El are pecete pe bratul drept si legamant sfant, calul lui este nazdravan, iar parintele lui l-a inchinat la muntele Athos, ca sa-i stapaneasca pe pagani. Domnul este apropiat de oamenii lui, dar cand incrunta din sprancene ingheata toti. Este drept si cinstit si puterea sa se sprijina pe oamenii mariei sale alesi cu grija in randuiala ce o instaureaza in tara. Sadoveanu vede in stefan, la fel ca Nicolae Iorga, pe cel "mai cinstit si cel mai harnic domnitor, strasnic la manie si senin in iertare"; dar, in acelasi timp ii mentine intr-o aura de legenda, prin felul in care se rasfrange in constiinta celorlalte personaje, prin povestile si intamplarile evocate, prin crearea unei atmosfere menita parca sa-l inalte deasupra celorlalti. stefan cel Mare este un om al Renasterii, un iluminist. De multe ori, postura sa de personaj absent il ridica la puterea de forta coordonatoare a realitatii. infaptuieste ordinea in planul uman dar si la nivel cosmic. Are calitate de

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

mag, de invatat dar si atributele eroului, pentru ca transmite un sens universului. Este, un personaj justitiar instaurand in Moldova siguranta si spiritul dreptatii.

Mijloacele limbii folosite de Sadoveanu

Remarcam in special arhaicitatea textului care rezulta din constructii sintactice cronicaresti si din muzica domoala a cuvintului ales cu grija, pentru functia lui evocatoare. Lexicul arhaic are functia unui element de sugestie, la care putem adauga cuvinte din universul caracteristic armatei moldovenesti sau turcesti. intalnim constructii perifrastice cronicaresti, constructii metaforice, constructii arhaice si lexic folosite cu sens figurat, folosirea perfectului compus care exprima actiuni de scurta durata si de mare frecventa dar care dinamizeaza actiunea.

intalnim de asemenea schimbarea frecventa a diatezelor, alternarea perfectului simplu cu prezentul indicativ si punctarea naratiunii cu forma reflexiva. Procedeele sintaxei poetice, concretizate in enumerari il ajuta pe Sadoveanu sa detalieze batalia in momentele ei fundamentale. La acestea mai adaugam prezenta unor fricative si siflante ca s, s, z, t sau a unor vibrante ca r care dau efect sonor cuvintelor dar contribuie si la impresia auditiva sub care este conceputa batalia.